

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

173. Dubius de valore matrimonij post bimestre tempus, si illud non confirmavit, quid facere debeat? Ex p. 4. tr. 3. res. 41. ibid.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

meum adiungere: Vnde in casibus ab ipso adductis, dicendum est, illas personas egere dispensatione ad contrahendum Matrimonium. Et post hæc scripta inueni nostram sententiam docere doctum Magistrum Serra tom. 2. in part. 2. D. Thome quest. 96. art. 4. ad 3. ubi docet impedimenta Matrimonij non esse propriè pœnas, sed inhabilitates, & idèd ignorantiam ab eis non excusare.

RESOL. CLXXI.

An homicidium ab adultero, & adultera perpetratum animo, & intentione contrahendi matrimonium inter se, si ea intentio non manifestetur, & significetur exterius inducat impedimentum dirimens?

Et inferitur, quod Inquisitores excommunicantur, qui odio vel amore ducti iniustitiam reis faciunt.

Et quid, si odium, vel amor sit omnino occultus, & nullo signo, aut opere exteriori manifestatus, aut indicatus?

Ex quibus etiam deducitur, quod Ecclesia actus omnino interiores nec prohibere, nec præcipere potest.

Et notatur, quod si aliquis occidat virum cum animo inuendi matrimonium cum vna ex filiabus Titij, contraheret impedimentum cum qualibet earum. Ex p. 9. tract. 7. & Misc. 1. Ref. 25.

§. 1. Negatiuè respondet Poncius de matr. lib. 7. cap. 45. num. 4. & Hurtad. disp. 23. diff. ult. 1. num. 3. Sed hæc sententia non placet Castro Palao tom. 5. disp. 4. punct. 1. 2. n. 5. quia Ecclesia non punit intentionem præcisè, sed occisionem externam ea intentione factam, & cum puniat lege ipsa, & non per sententiam, opus non est de intentione constare, argum. desumpto ex Clem. 1. §. Verum de Hæreticis, ubi Inquisitores excommunicantur, qui odio, vel amore ducti iniustitiam reis faciunt.

2. Verùm ego puto, non esse recedendum à negatiua sententia, quam cum Poncio, & Hurtado tenet doctus, & amicissimus P. Perez de matr. disp. 33. sect. 1. num. 7. Quia certum est occultum omninò, & mentale delictum non subiacerè Ecclesie iudicio, neque punitioni, optima ratione: quia lex est imperium Superioris inferiores ad sui obseruationem obligans: vnde iure naturali oportet inferiorem ad voluntatem Superioris conformari: absurdum enim est ei refragari, & resistere, sicut honestum obtemperare. At conformatio hæc inferioris ad Superiorem in eo solum attendi debet, quod proprium hominum est: id autem est exterior operatio secundùm rationem: nam spiritualis conformatio Angelorum, & spirituum potius videtur, quàm hominum, vel hominum etiam, ea tamen ratione, qua cum Angelis communicant: lex igitur humana humanam postulans obedientiam, eam solum exposcit in operibus exterioribus, quæ propria hominum sunt, nec communia cum Angelis, ac proinde actus omninò interiores, nec prohibere, nec præcipere potest: quia in illis conformatio obedientiæ humanæ non exigitur. Ex quibus patet responsio ad argumentum Castr. Palai. Dico igitur, quod excommunicatio illa contra Inquisitorem illum non ipsam comprehendit, si odium, vel amor sit omninò occultus, & nullo signo, aut opere exteriori manifestatus, aut indicatus. Quo circa in illa Clementina non excommunicatur, qui odio, vel amore, & gratitudine simpliciter omiserit inquirere: sed is, qui obtentu amoris, vel odij, hoc est, prætextu aliquo non inquit: at prætextus est, quando aliquo signo talis animus indicatur: quare, si omninò maneret secretus talis affectus, nullam In-

quisitor incurreret excommunicationem. 3. Notandum est etiam hic obiter, quod si aliquis occidat, virum animo inuendi matrimonium cum vna ex filiabus Titij, contraheret impedimentum cum qualibet illarum: quia omnes nuncupant, & expressè intentæ fuerunt. Ita Gutier. de matr. c. 105. n. 22. Sanc. lib. 7. disp. 78. n. 18. & alij. Sed hæc opinio non caret difficultate: quia, ait Palao loc. cit. esto intentæ omnes sint; sunt tamen inter se sub in-differentia, & indeterminatione, quæ cum matrimonio consistere nequit. Verùm opinioni Sanc. adhe-ret Perez loc. cit. sect. 2. num. 8.

RESOL. CLXXII.

An impedimenta criminum sint per dissolutionem soluta? Et pro praxi huius difficultatis septem casus assignantur in textu huius Resolutionis.

Et aduertitur, quod Confessarij penitentibus inestusis, vxoricidis, &c. non debent imponere onera, si contrahere volunt, dispensationem obtinuerint.

Sed si aliquis scrupulosus, hoc non obstante, dispensationem super his petere velit, eam Episcopus conferre poterit. Ex part. 3. tract. 4. Ref. 258. alius 259.

§. 1. Hæc impedimenta sunt. Primò, vxoricidium, cap. admonere 33. q. 2. Secundo, presbytericum, cap. qui presbyterum, de pan. & remiss. Tertio, matrimonium cum Moniali scienter initum, cap. de ergo 27. q. 1. Quarto, si quis propriam prolem de sacro fonte susceperit in fraudem vltus conjugalis, cap. de es, 39. q. 1. Quintò, qui ob peccatum publicam penitentiam peragere debuit, cap. de his 31. q. 2. Sextò, rapto sponsæ alienæ, cap. statutum 27. q. 2. Septimò, in celum cum consanguineis coniugis, aut ipsius adhauc viuentis, c. 1. 2. & c. r. anmissis, de eo qui cognoscit, & c. scilicet intra secundum gradum post Concil. Trident. sess. 24. cap. 4. de reform. matr. His suppositis affecto se prædicta impedimenta criminum, esse per dissolutionem consuetudinem penitus sublata. Et ita docet Coninch de Sacr. disp. 30. dub. 3. n. 25. Sotus in 4. disp. 27. q. 1. art. 2. prope fin. Veracruz in speculo, part. 1. art. 7. concl. 2. Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 17. n. 8. Nauarrus cap. 2. 2. n. 75. Basilius Pontius de matr. lib. 6. cap. 14. num. 4. quidquid contrarium alletat Rebellis part. 2. lib. 3. quest. 18. num. 23. & alij penes ipsam.

2. Vnde Confessarij penitentibus inestusis, vxoricidis, &c. non debent imponere onera, vt si contrahere volunt super dictis criminibus, penes dispensationem obtineant: nam, vt dictum est, iam per dissolutionem dicta impedimenta sublata sunt. Sed si aliquis scrupulosus, hoc non obstante, dispensationem super his petere velit, eam Episcopus conferre poterit, sicut ex communi Doctorum sententia notat Nauarrus lib. 4. consil. 9. n. 5. de consanguinitate.

RESOL. CLXXIII.

Dubius de valore matrimonij post bimestre tempus siu- lud non consummatur, quid facere debeat? Ex p. 4. tract. 3. Ref. 41.

§. 1. In priori bimestri post contractum matrimo- nium coniux dubitans de eius valore, siue post examen, siue antea, non tenetur reddere debet: sed si post bimestre tempus non tenetur reddere debet, quia nullum est periculum iniustitiæ, ob quod solum vitandum licitum est reddere cum periodo fornicationis; sed difficultas est quid faciendum, quando coniux nondum consummatur.

ANTON Opera Tom. 10 II E III

Sup. hoc infra post medium §. seq. huius Ref.

Sup. hoc latissime in to. 5. tr. 8. Ref. 5. §. Notandum est. & in Ref. 29. §. Et tandem, & seq. & ibi in tr. 10. Ref. 91. cursum in fine à vers. Hæreticus. & ibi in tr. 1. Ref. 14. & late & doctè in tom. 6. tr. 3. Refol. 2. fere post tres columnas ab eius principio, & in to. 3. tr. 1. Ref. 32. §. 1. ad mediū, vers. Tum quia Ecclesia, & quamuis nō plene sup. hoc lege tamen doctrinam aliarū Ref. eius primæ not. & non pigebit.

summauit matrimonium, & post bimestre tempus adhuc dubitat? Vasquez in 2.2. disp. 66. cap. 6. num. 33. asserit, quod elapso illo tempore non debet devinere alterum coniugem perpetuo dubium, sed debet ei detegere dubium, ut ipse etiam interim non petat donec sufficienter examinetur. Hoc intelligit si probabiliter non timeatur talem dubij reuelationem nihil profuturam, sed potius nocituram; quod si tale sit periculum, tunc debet coniux dubius reddere debitum, ne ultra tempus bimestre signatum à iure, alterum coniugem detineat; obligare autem ipsum ingredi Religionem, cum reuera possit, ut ita liberum relinquat alterum coniugem, nimis durum est, eo quod nisi status Religionis sponte suscipiatur difficilis soleat habere exitus. Hoc mihi videtur probabilius, tamen si aliqui censent, huiusmodi debere intrare Religionem, cum hac via possit periculum incontinentiã euadere, cui se exponeret sine vlla obligatione, si in principio redderet. Ita Vasquez, cuius sententiam certissimam putat Salas in 2.2. r. 8. disp. vnicā, sect. 2.2. num. 208. quia non tenetur aut ipse, cum tanto detrimto suo, vel alterius, aut Religionem ingredi, aut à redditione debiti in dubio abstinere, vnde licet illi periculo materialis fornicationis se exponit.

RESOL. CLXXIV.

An coniux dubius de valore matrimonij possit petere & reddere debitum?

Et an coniux dubitans, si pramiserit sufficiens examen de valore matrimonij, & adhuc dubius manet, poterit vti matrimonio non solum reddendo, sed etiam petendo, & hoc etiam verum sit etiam quando moraliter est impossibile, adhibita diligentia, posse vinci dubium?

Et an quando dubium valoris matrimonij oritur ex dubio impeditenti impotentia, tunc uterque coniux possit reddere, & petere debitum?

Sed difficultas est, an coniux dubitans de valore matrimonij si ante debitam diligentiam petat debitum, teneatur alter ei reddere?

Difficultas adhuc superest, an si coniux dubitans de valore matrimonij contrahendi, illud inear, possit adhuc petere, & reddere debitum?

Et quid, si uterque coniux mala fide contraxit, an neuter possit petere, nec reddere debitum?

Et quid est dicendum, si coniuges habeant rationes probabiles matrimonium valere, quamuis probabilius iudicetur matrimonium non teneri, an possint in tali casu reddere, & petere debitum?

Et vtrum dubitans de valore matrimonij à se bona fide contracti, quia dubitas de seruitute alterius, possit, ac teneatur reddere debitum?

Et an coniux, qui bona fide contraxit, si postea non dubio suspensionis, sed potius opinetur matrimonium esse nullum, non solum possit reddere, sed etiam petere debitum? Ex part. 4. tr. 3. Ref. 15.

fide, vel mala fide contraxerit; & ratio est, quia in dubiis tutior pars est eligenda: sed coniugi dubio (sive bona, sive mala fide contraxerit, & sive sit dubius ante sufficientem diligentiam, sive etiam postea) tutius est non petere, quia petendo se exponit periculo peccandi contra castitatem, & eidem coniugi tutius est reddere petenti bona fide, quam non reddere, quia non reddendo se exponit periculo iniustitiæ contra ius coniugis petendi, & reddendo tantum se exponit periculo fornicationis contra castitatem, quæ est minus peccatum, quam dictum iniustitiæ. Ergo coniux in dicto dubio non potest petere, tenetur tamen reddere. Hæc Hurtadus, & in hanc sententiam magis inclinat Martinez in 1. 2. tom. 1. quæst. 19. art. 6. dub. 5. concl. 2.

2. Sed licet hæc opinio sit probabilis, tamen contrariam non minus probabilem esse existimo. Dico igitur ante diligentiam adhibitam ad assequendam veritatem teneri coniugem dubitantem reddere debitum, non tamen posse petere, ea tam sufficienter adhibita posse reddere, & petere. Ita Sanchez tom. 1. lib. 2. disp. 41. n. 46. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 5. n. 16. Henriquez lib. 12. cap. 6. n. 5. & 7. Emanuel Sa. ver. debitum conjugale, n. 7. Sotus de iust. lib. 4. qu. 5. art. vlt. Bannez in 2. 2. quæst. 62. art. 6. dub. 5. concl. 4. & nouissimè Ioannes VViggers in 1. 2. D. Thomæ quæst. 19. art. 6. dub. 6. n. 59. & 60. Coninch de Sacram. disp. 34. dub. 10. Lorca in 1. 2. D. Thomæ disp. 38. Nam possessor bonæ fidei si dubitat rem esse alienam, & facto sufficienti examine, ut infra videbimus, non potest dubium vincere, potest non tantum rem detinere, sed etiam illa vti, quia in dubio est melior conditio possidentis. Ergo coniux dubitans si pramiserit sufficiens examen, & adhuc dubius maneat, poterit vti matrimonio non solum reddendo, sed etiam petendo, & hoc verum est, etiam quando moraliter est impossibile adhibita diligentia posse vinci dubium, tunc enim, ut notat Sanchez loco citato n. 47. potest coniux dubitans nulla adhibita diligentia reddere & petere.

3. Notandum est tamen, etiam stando in prima opinione, illam non procedere, ut notat Pontius, Vasquez, Montefinus, & Hurtadus, ubi supra, quando dubium valoris matrimonij oritur ex dubio impeditenti impotentia; nam tunc uterque coniux potest reddere & petere debitum.

4. Sed difficultas est an coniux dubitans de valore matrimonij, si ante adhibitam diligentiam petat debitum, teneatur alter ei reddere? Affirmat Corduba in summa quæst. 45. punct. 3. Henriquez lib. 12. cap. 6. num. 5. in gloss. lit. T. uterque Ledesma, Bartholomæus dub. 20. de matrim. concl. 1. & Petrus de matr. quæst. 45. art. 1. ad finem. §. ad hoc dubium respondetur, quia in dubio melior est conditio possidentis; sed in hoc dubio uterque possidet, suppono enim quod bona fide contraxerint; ergo, &c.

5. Verum mihi magis placet opinio negatiua Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 41. num. 45. & aliorum, quia in tali casu coniux dubitans non habet ius ad petendum debitum, donec adhibeat debitam diligentiam ad veritatem assequendam.

6. Difficultas etiam est, an si coniux dubitans de valore matrimonij contrahendi, illud inear, possit adhuc reddere, & petere debitum. Quando alter solus bona fide contraxit, ita dubitantem non posse reddere, nec petere, docent Sotus in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. Bartholomæus Ledesma de matrim. dub. 20. & alij. Sed mihi placet opinio Ancharani in cap. Dominicus de secunda nupt. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 42. num. 2. Henriquez lib. 12. cap. 6. num. 5. & 7. in glossa licet S. & aliorum asserentium, coniugem,

Sup. hoc in Ref. seq. & lege doctrinam Ref. præteritæ.

§. 1. **H**ic casus agitabitur quando post matrimonium bona fide contractum superuenit dubium de ipsius valore; & in tali casu coniugem ita dubitantem non posse petere, teneri autem debitum reddere, docuerunt præstantissimi ætatis nostræ Theologi, Basilius Pontius de matrim. lib. 10. cap. 15. Montefinus in 1. 2. D. Thomæ disp. 39. quæst. 4. Vasquez in 1. 2. disp. 66. cap. 4. Hurtadus de matrim. disput. 10. difficult. 9. num. 39. Rebellius lib. 2. quæst. 16. sect. 2. Turrianus in opusculis Theologicis, opusc. 10. disput. 4. dub. 1. & disp. 5. dub. 1. Pelantius in 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 4. sent. 6. & hoc ait Hurtadus, sive coniux bona